

II ЕТАП ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ З ІСТОРІЇ У 2025/2026 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

8 КЛАС

1. Складіть розгорнутий план до теми: «Культура України в XVI – першій половині XVII ст.». (Кількість балів – 30)

2. Поміркуйте, як змінилися світобачення, господарське та суспільне життя населення Європи та Нового Світу після Великих географічних відкриттів. У ході викладу своїх думок дайте визначення термінів і понять, які будете використовувати. (Кількість балів – 30)

3. Назвіть історичних осіб, короткі біографічні довідки про яких наведено нижче. (Кількість балів – 8)

А. Походив з молдавського боярського роду. Брав участь у Хотинській війні. Митрополит Київський, Галицький і всієї Русі, екзарх Константинопольського патріарха. Київську православну митрополію очолював упродовж 14 років.

Б. Увійшов в історію під різними прізвищами – Завойовник, Хоробрий, Славний. Прагнув розширити межі своїх володінь, тому своє правління провів у походах. Воював із хозарами. Підкорив майже всю східну Болгарію. Навіть хотів перенести свою столицю в Подунав'я. Загинув у бою з печенігами.

В. При хрещенні отримав ім'я Георгій, Юрій. Вийшов переможцем у боротьбі за київський престол. Свої сили спрямував на розширення територіальних володінь, охорону кордонів, налагодження добрих відносин з провідними європейськими країнами. Заснував нові міста: Корсунь, Богуслав, Юр'їв. За його сприяння митрополитом Київським було обрано вперше русича Іларіона.

Г. Великий князь Литовський. Зайняв Брянськ, Чернігово-Сіверщину і пішов на Подніпров'я. Завдав поразки Золотій Орді у битві на річці Сині Води. Після цієї перемоги кордони Великого князівства Литовського сягнули гирла Дніпра й Південного Бугу.

Д. Великий князь Київський, князь новгородський, володимиро-волинський, галицький з династії Рюриковичів. Засновник Волинсько-Галицької держави і патріарх тамтешнього правлячого роду. Вважався сучасниками наймогутнішим з усіх руських князів кінця XII – початку XIII століття.

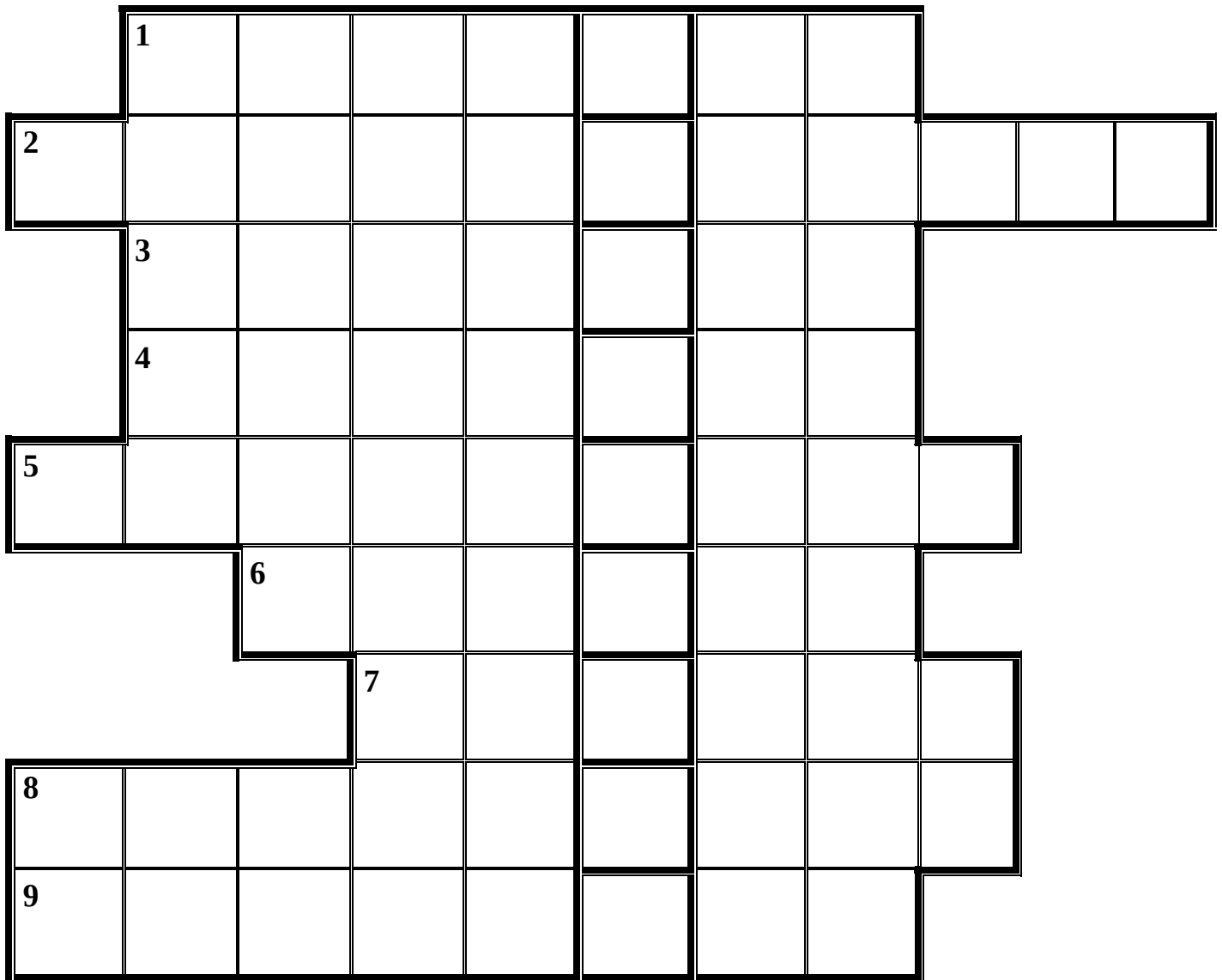
Е. Особа історична й легендарна, нащадок знатного князівського роду. Деякий час був черкаським і канівським старостою. Організував будівництво укріплень на острові Хортиця. Здійснював походи на Крим. Очолив похід на Молдову, де потрапив у полон. Його відіслали у Царград і там стратили.

Є. Український церковний, політичний і освітній діяч. Митрополит Київський, Галицький і всієї Русі (1620-1631), педагог, ректор Львівської братської школи, перший ректор Київської братської школи, полеміст, святий, письменник. Духовний та політичний наставник Петра Могили.

Ж. Народився у Франції. Здобув юридичну освіту. Оселився в Женеві, де став ідеологом і керівником тамтешніх протестантів. Основна теза його поглядів – доля

людини заздалегідь визначена Богом. Змінити цього не можна, але старанно працюючи, долаючи труднощі, досягти спасіння можливо. Його реформаторські ідеї стали популярними не тільки у Швейцарії, але й в інших країнах.

4. Розв'яжіть кросворд. У виділених клітинках по вертикалі отримаєте термін на означення органу місцевої влади. Дайте його визначення. (Кількість балів – 10)

Запитання до кросворда:

1. Керівник Війська Запорозького, з 1648 р. – також правитель держави.
2. Процес переважно самовільного набуття козацьких прав представниками інших соціальних груп українського суспільства наприкінці XVI – у XVIII ст.
3. Козацький прапор у XVI–XVIII ст.
4. Стародавні написи й малюнки, зроблені гострими предметами на стінах архітектурних споруд, керамічних виробах та інших речах.
5. Перегородка з іконами, яка відокремлює вівтарну частину православного храму від молитовної зали.
6. Титул мусульманського світського правителя.
7. Організаційно-господарська ланка Запорозької Січі.

8. Велике шляхетське багатогалузеве господарство, орієнтоване на ринок, яке базувалось на праці селян, що відробляли панщину.
9. З'їзд кримсько-татарської знаті, на якому обирали хана.

5. У таблиці зліва подані події всесвітньої історії, справа – події історії України. Серед подій історії України виберіть ту, яка найближча за часом зазначеній події всесвітньої історії (як раніше, так і пізніше). Запишіть роки вибраних подій у таблицю. (Кількість балів – 18)

«Варфоломійська ніч» у Франції	Вихід першодруків «Апостола» і «Буквара» у Львові Перша редакція Литовського статуту Об'єднання Великого князівства Литовського і Польського королівства в єдину державу – Річ Посполиту
Розгром англійцями «Непереможної армади»	Схвалення Третього Литовського статуту Похід козаків на Москву під проводом Петра Конашевича-Сагайдачного Козацьке повстання під проводом Кшиштофа Косинського
Взяття Константинополя хрестоносцями	Похід Ігоря Святославовича на Волзьку Булгарію й Хозарський каганат Об'єднання Галицького і Волинського князівств князем Романом Мстиславовичем Битва на річці Калка між об'єднаним русько-половецьким військом та монголами
Затвердження Нантського едикту	Участь козацького війська у Хотинській битві Заснування Києво-Могилянського колегіуму Ухвалення Берестейської церковної унії
Початок Першого хрестового походу	Княжіння в Києві Володимира Мономаха Любецький з'їзд руських князів Похід новгород-сіверського князя Ігоря Святославовича проти половців
Укладення Аугсбурзького релігійного миру	Укладення Люблінської унії За розпорядженням короля Сигізмунда II Августа 300 козаків взяли на службу Заснування Дмитром Вишневецьким (Байдою) першої Січі на острові Мала Хортиця

6. Проаналізуйте картосхему та оберіть правильні відповіді. (Кількість балів – 4)

Картосхема дає змогу:

- 1) визначати місцезнаходження важливих османських опорних пунктів в акваторії Чорного моря;
- 2) простежити напрям руху козацьких загонів під час повстання 1637–1638 років;
- 3) визначати місця важливих битв польських і козацьких військ з османським військом;
- 4) визначити район козацьких повстань першої третини XVII століття;
- 5) вказати Січ, з якою пов'язаний період панування козаків у Чорному морі;
- 6) вказати напрямки походів запорозьких козаків часів «героїчної доби» на османські володіння;
- 7) вказати міста, в яких козакам дозволялося проживати згідно з «Ординацією реєстрового Війська Запорозького...» (1638 р.).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

завдань II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії у 2025/2026 н. р.

8 КЛАС

Питання 1. Складіть розгорнутий план до теми: «Культура України в XVI – першій половині XVII ст.». *(Кількість балів – 30)*

Вказану кількість балів можна поділити таким чином:

- вступ (**2 бали**): умови розвитку культури;
- освіта (**6 балів**): початкова освіта, Острозька академія, Києво-братський (Києво-Могилянський) колегіум, братські школи, єзуїтські колегіуми, «сім вільних наук»;
- книгодрукування (**5 балів**): Пересопницьке Євангеліє, «Апостол», «Буквар» (1574 рік), Острозька Біблія (1581 р.), Іван Федорович;
- театр (**2 бали**): шкільний театр і шкільна драма, ляльковий театр (вертеп);
- музика (**2 бали**): пісні й думи, поліфонічний (багатоголосний) церковний спів;
- архітектура (**4 бали**): ренесансний стиль (вежа Корнякта, каплиця Трьох Святителів у Львові), замки-фортеці, замки-палаці, православні та католицькі монастирі;
- скульптура, живопис (**5 балів**): скульптурне оздоблення будівель, дерев'яні іконостаси, іконопис (Перемишльська і Львівська іконописні школи), світський портретний живопис, гравюри і книжкова мініатюра;
- висновки (**4 бали**): досягнення культури України на початку ранньомодерної доби.

Питання 2. Поміркуйте, як змінилися світобачення, господарське та суспільне життя населення Європи та Нового Світу після Великих географічних відкриттів. У ході викладу своїх думок дайте визначення термінів і понять, які будете використовувати. *(Кількість балів – 30)*

Вказану кількість балів можна поділити таким чином:

- зміни в господарському житті (**10 балів**): переміщення основних торговельних шляхів із Середземного, Північного і Балтійського морів до Атлантичного океану; виникнення світової торгівлі та поява нових її центрів; збільшення надходження золота й срібла в Європу; розгортання «революції цін» в Європі; створення сприятливих умов для розвитку ринкових відносин в Європі (терміни і поняття: Великі географічні відкриття; «революція цін»);
- зміни у суспільному житті (**12 балів**): колоніальні загарбання Іспанії та Португалії; створення колоніальних імперій; залучення до боротьби за володіння колоніями інших держав Європи; перший поділ світу (терміни і поняття: конкіста, колонія, метрополія, колоніальна імперія, колоніальна війна);
- зміни у світобаченні (**2 бали**): зміни уявлень європейців про навколишній світ; розвиток наукових знань і подальші наукові відкриття;
- зміни у житті Нового Світу (**6 балів**): знищення цивілізацій і значної частини місцевого населення; пограбування і знищення культурних цінностей;

насильнице залучення до створених європейцями соціально-економічних і політичних структур; нав'язування християнства (терміни і поняття: Новий Світ, цивілізації доколумбової Америки).

ПРИМІТКА: Учасники олімпіади можуть запропонувати іншу структуру відповіді, але з обов'язковим дотриманням логіки питання.

Питання 3. Назвіть історичних осіб, короткі біографічні довідки про яких наведено нижче. (Кількість балів – 8)

Критерій оцінювання: 1 бал за правильну відповідь.

ВІДПОВІДЬ:

- А. Петро Могила.
- Б. Святослав Ігорьович.
- В. Ярослав Мудрий.
- Г. Ольгерд Гедимінович.
- Д. Роман Мстиславович.
- Е. Князь Дмитро Вишневецький
- Є. Йов Борецький.
- Ж. Жан Кальвін.

Питання 4. Розв'яжіть кросворд. У виділених клітинках по вертикалі отримаєте термін на означення органу місцевої влади. Дайте його визначення. (Кількість балів – 10).

Критерій оцінювання:

- 1 бал – за правильну відповідь на кожне питання кросворда (тобто, 9 балів максимум);
- 1 бал – за визначення терміну, отриманого по вертикалі (у виділених клітинках).

ВІДПОВІДЬ:

	1 Г	Е	Т	Ь	М	А	Н			
2 П	О	К	О	З	А	Ч	Е	Н	Н	Я
	3 К	О	Р	О	Г	В	А			
	4 Г	Р	А	Ф	І	Т	І			
5 І	К	О	Н	О	С	Т	А	С		
		6 С	У	Л	Т	А	Н			
			7 К	У	Р	І	Н	Ь		
8 Ф	І	Л	Ь	В	А	Р	О	К		
9 К	У	Р	У	Л	Т	А	Й			

Магістрат – орган влади в українських містах, в яких діяло право на самоврядування (магдебурзьке право), що складався з ради (розпорядчого органу) й лави (судового органу).

Питання 5. У таблиці зліва подані події всесвітньої історії, справа – події історії України. Серед подій історії України виберіть ту, яка найближча за часом зазначеній події всесвітньої історії (як раніше, так і пізніше). Запишіть роки вибраних подій у таблицю. (Кількість балів – 18)

Критерій оцінювання: 1 бал – за правильну відповідь в 1 клітинці.

ВІДПОВІДЬ:

Подія всесвітньої історії	Дата	Подія історії України	Дата
«Варфоломійська ніч» у Парижі	1572	Вихід першодруків «Апостола» і «Буквара» у Львові	1574
Розгром англійцями «Непереможної армади»	1588	Схвалення Третього Литовського статуту	1588
Взяття Константинополя хрестоносцями	1204	Об'єднання Галицького і Волинського князівств князем Романом Мстиславовичем	1199
Затвердження Нантського едикту	1598	Ухвалення Берестейської церковної унії	1596
Початок Першого хрестового походу	1096	Любецький з'їзд руських князів	1097
Укладення Аугсбурзького релігійного миру	1555	Заснування Дмитром Вишневецьким (Байдою) першої Січі на острові Мала Хортиця	1556

Питання 6. Проаналізуйте картосхему та оберіть правильні відповіді. (Кількість балів – 4)

Критерій оцінювання: 1 бал – за правильну відповідь.

ВІДПОВІДЬ: 1, 3, 5, 6.

- 1) визначати місцезнаходження важливих турецьких опорних пунктів в акваторії Чорного моря;
- 3) визначати місця важливих битв польських і козацьких військ з турецьким військом;
- 5) вказати Січ, з якою пов'язаний період панування козаків у Чорному морі;
- 6) вказати напрямки походів запорозьких козаків часів «героїчної доби» на турецькі володіння.